

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељу, средом, петком
и недељом.
Цена је на годину 12 фор.
из по год. 6 фор. на чет-
врт године 3 ф. на месец 1
фор. а. вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
а гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Оглас се рачунају по ок-
личним врта, које из гар-
монта узимају, и за сваку
врту плаћа се увек по 6
нов., за жиг увек по 30 н.
Допис се шаљу уредниш-
тву, а предплата и оглас
администрацији „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад, у кући број 11 и
12 у дунавској улици.

Број 150.

У Новоме Саду у среду 23. децембра 1870

Год. V.

Позив на предплату.

За неколико дана навршиће се и пета го-
дина излазоку „Заставе“ и с тим ће истећи
и рок предплате нашем предплатницима, који
су ове године лист држали.

Читаоцима „Заставе“ позната је свестрана
борба, коју смо имали да издржимо за своје
време са спољним и унутарним непријатељима
народа нашег на свим странама. Ми смо сва-
кој опасности слободно у очи погледали, пред
сваку на сустрет изишли, ни пред којом нисмо
сврнули с пута којим смо ударили, јер нас
води уверење, да ћемо само тим начином до-
стојно одговорити и својој задаћи и поверењу
које нам је народ наш до сада обилато покла-
њао. Ми никад и нигде нисмо пресли од жр-
тава па и најтежих, знајући, да се мали на-
редни у данашњем премену само пожртвовањем
одржати могу, и тражећи од народа самог
пожртвовања за одржање и напредак његов
у таласима данашњег бурног времена, држали смо
ва дужност у томе у првим редовима бити.
Сведок нам је у томе — ваика тавница!

Ми ћемо и ода сада слободно стојати на бра-
њаву права и напредака нашега народа с по-
дигањем у вис „Заставом“ и радићемо свом
снагом на изведењу нашег програма, који је
свакоме познат и од кога су већ неки делови,
што се унутарњих наших ствари тиче у току
свога остварења, што се и из радње прошлог
орлово-народног сабора види.

Да и у будуће узмогнемо у досадањој и
још и већој мери на овом пољу користити на-
роду нашем, нужно је да нас народ у томе
подпомогне.

Позивамо дакле овим, како наше досадање
предплатнике да предплату и за идућу годину
повене, тако и остали наш читалачки свет који
ваш лист жели држати, да за време пред-
плату пошаљу, како би се могуће забуне у
одравништву листа избегло.

Овом приликом приморани смо изјавити, да у бу-
дуће на верескју нико не листа дати неможемо.
На ово смо досадањим искуством, које нас неко-
лико хиљада форинти досад стаје, приморани,
а држимо да кад се од нас у сваком погледу
изискује савесност и тачност, да неће никог
вређати, ако и ми то од читалача „Застави-
них“ тражимо.

Уједно умољавамо све предбројнике наше
који нам што дугују, да нам новце пошаљу.
Ако нам одидају угарски прески судови, не-
треба да нас и наши предбројници закидају.
Можда ће се ко потужити на неуредност какву
од стране наше администрације; ако је какве
неуредности у томе до сад било (што нећемо
одрицати) то је више неће бити, пошто смо
се сад постарали да с те стране највећег реда
буде. О овоме ће се свако моћи у току године
уверити, ко са администрацијом посла буде имао.

Молимо сваког предплатника, да тачно и ја-
сно у писму у ком шаље предплату, назначи
своју адресу, и да онде где у месту поште
нема последњу пошту — преко које жели
да му се лист шаље, — назначи. По најгод-
није је послати предплату „поштанским
упутством“ (Post-anweisung.)

Цена је предплате:

На целу годину 12 ф.
„ по године 6 „
„ четврт године 3 „

За предплатнике из вањских земаља поред
предплатне цене долази још сувишак на по-
штарину те по томе стаје лист годишње: За
Немачку 15 фор. за Италију и Рומанију 16
фор. 50 н. за Француску 19 фор. 50 н. за
Швајцарску и Америку 20 ф. 50 н. за Ср-
бију 13 ф. 50 н. у банкама.

Док не одпоче „народна друшт. штам-
парија“ у Новом Саду радити, докле нисмо
у стању ради штампарских негода чешће
лист издавати. Кад пак ова одпоче своју радњу,
што ће од прилике у бити априлу (док стигну
наручена слова) онда ћемо и у том погледу са
своје стране све могуће допринети, на чешће
налажење листа. И у том погледу пресудно ће
утицати одзив читалачке публике наше, што
ће се видети из ове предплате.

Поред осталих пријатеља који ће својим
умним провизорима потпомогли овај лист, пра-
тиће у њему још и др. Светозар Милетић
редовно све главније како спољне тако и унут-
рашње ствари на политичном и културном пољу,
својим чланцима.

Нарочиту ћемо пажњу од сад поклони и
„Подлистку“ у коме ће међу осталима писати
и брат Пајта Поповић приповетке из на-
родног живота.

Пријатеље и познанике молимо, да нас и
умним провизорима подпомогну.

Да би се избегла свака забуна, а уједно
и нама посао у неколико одлажао, умољавамо,
да се предплата, шаље на адресу: АД-
МИНИСТРАЦИЈИ „Заставе“, а дописи,
чланци и т. д. уредништву.

Позавамо, да дописе које не знамо од кога
долазе, нећемо уважити; списе подмачно при-
роде, примаћемо само у том случају ако до-
лични писац поред моралне одговорности прима
на себе још и могуће последице свога списа,
као процес, новчане глобе и др. Разуме се да
и ту задржавамо себи право примати или и
не примати такве ствари.

У Новом Саду, 15. дек.

Уредништво „Заставе“.

У НОВОМ САДУ 23. децембра.

На пољу спољне политике ништа се не
догађа, или ало се што и догодило где год за
ово три четри последња дана, то се могло
дознати на све четири стране света пре, него
у дољњим пределима угарске, где сад готово
никаког саобраћаја нема. Ови су предели о-
суђени нехотопћу или можда и политиком у-
гарске владе на то, да у погледу комуника-
циони — саобраћаја — сретовања, буду усор
примитивности; ко од чланова западних про-
свећених народа хоће да добље појма о пу-
тевима какви су морали бити они после потога
Нојевог, тај нека дође у ово доба године у
Угарску, и нека покуша пропутovati дољњим
пределима те крајевине, пак ће ту жељеног
појма на лицу места добити. Ако дакле има
каких извештаја о каквим важнијим политич-
ким новостима у страном западном или ком
другом новинарству, то ће те вести тек онда
допрети амо, кад већ изгубе вредност новости,
или — ако јаки мразиви начини природне кал-
дрме, онда нешто пре!

Што је стигло са последњом поштом, то
су вести од 15. о. м., но и те су врло мр-
шаве; једно што се није догле и тога дана
ништа догодило на политичкој арени европ-
ској што би имевати могло ситуацију поли-
тичну која је догле створена, друго пак ради
светца римокатолички и латови нису вла-
дили, те су украшена и умована листова, на-
рочито оних који дају израва једном и другом
кабинету, те се с тога носна ни дел је који
кабинет европске силе које, у постојећим по-
литичким питањима измену свој дојакотњим од-
ношај, или даг бар има изгледа, да хоће да
та измене — што је такође од неке важно-
сти по сама питања та.

По тим вестима у Бечу се надају, да ће
порта у питању „босорском“ на конферен-
цији лондонској донети предлог, да се при-
члавак додатка парижком уговору измене. Тај
први члап додатка, гласи: „Н. В. султан из-
јављује од своје стране тврду намеру, да ће
одржати стародавну правило своје државе, по
ком је од вајкада било забрањено улазење стра-
ним ратним лађама у мореузе Дарданеле и
Босфор, и да неће докле је год порта у миру,
никакву страну ратну лађу у поменуто море-
узе пуштати.“ — Према томе врло смешна
изгледа радост бечких листова, којим јављају,
да није истина, да је порта са Русијом зак-
ључила особени уговор у постојећем босор-
ском питању. Оно може бити да вест о скла-
пању тога турско-руског особеног уговора,
није истинита — до сад и није потврђена —
по то може бити само толика, да није уговор
и формално склопљен, али да од тога уговора
у ствари нешто бити мора, томе је сведок ова
вест коју они сами пуштају у свет, и која
воли, да ће порта предлози на конферен-
цији измену првог члана додатку парижког у-
говора. Међу тим баш та вест потврђује и
ствитност ове прве бар у неколико; јер да се
порта није споразумела са Руском на цело неби
предлагала измену тога члана, који овакав ка-
кав је сад, искључиво њене интересе осигу-
рава, а све друге штети, дочим кад се тај
члап другим замени, већ по самој измени мора
се нешто и на друге интересе обавезати. Ваће
дакле да уговор између Русије и порте заиста
постоји, и да је према том уговору порта о-

стављено, да она ту ствар пред конференцију
изнесе. Док се на конференцију изнесе форму-
лован предлог, видеће се из њега самог, дал
постоји уговор тај или не, догле пак слободно
се бечким и лештанским журналима радовати.
После конференције може врло лако наступити
случај да удесе са овим другу ноту, јер је
врх овог обрта у политици Турске управљен
у првој линији против досадањих пријатеља
њених, где у првом реду стоји Аустро-Угар-
ска. По државу споменутих листова, најбоље
ће се моћи пресудити у колико се Турска на-
слонела за Русију.

Овим вестима о неким незнатнијим биткама
на бојном пољу у Француској, које донесоме
стране новине од 15. о. м. вредно је ово ме-
сто из беседе Грента председника северо-а-
меричанског савеза, које се односи на француско-
немачки рат, и које гласи: „Чим је буцнуо
садањи рат у Европи потражена је заштита
савезничког (американског) посланика у корист
северних Немаца, који живе у Паризу. На то
је издато упутство, да се заштита тама даде.
За тим се та заштита протегла на грађане
саксонске, хесенске, саксен-кобург-готске, ко-
лумбске, шилске, партавајске и венецелске у
Паризу. Задаћа ова беше врло тешка, она зах-
теваше неуморно и непрестано делање, као и
предосторност, стрпљивост и јасно суђење.
Ово је све извршено на потпуно задовољство
влдае, и као што ми је званично јављено и на
задовољство северо-немачке владе.“

Чам сам добио вест да је у Паризу про-
глашена република, и да је народ ову прихва-
тио, посланику северо-американског савеза од-
мах је телеграфски наложено, да је призна, и
да јој честита у име своје и народа свих сав-
езних држава. Успољавене владе у Францу-
ској која се од династичких предања Европе
отргла, беше најгоднија прилика, за честитку
американца. Ако би се садања борба свршила
с тим, да се срца Француза нашим простијим
формама представничке владе нагну, то ће онда
та околност, нашем народу дати прилике још
већем задовољству. Док се ми ни мало не ус-
лавамо да наше политичке установе становни-
цима других земаља намећемо, и док ми до-
садању своју неутралност према зајевницама
у странам земаља одржавамо, неможемо рав-
нодушни бити према ширењу американско-
политички идеја у тако великој и образованој
земљи као што је Француска.

Нова влада нас је замолила, да заједно са
осталим европским силама потрудимо се око
успостављања мира. Наш је одговор: да утвр-
ђена политика и права интерес савезних др-
жава у томе погледу прече овим државама,
да се са европским силама у европске ствари
мешају. Незаваничним путем извешто сам се,
да северо-немачка влада онда није хтела ни
од које државе што о миру чути, и ма да
сам јако жељео да обе ратујуће стране, са
којима северо-американске државе у пријатељ-
ском одношају стоје, што пре обухвати бла-
гослов мира, ипак сам од стране наше владе
одбио тај позив, да у тој ствари учиним как-
ав корак, који би се завршио могао само на
штету наших интереса, без да унапреди цел
ради које је потражено посредовање. Кад би
наступило време, да делање савезних држава
повратак мира ма и само за један једини час
унапредити може, то ће се тај корак од свег
срца радо учинити. С погледом на број олоба
немачког и француског порекла, које у савез-
них државама живе, држао сам за нужно, —
чим је стигла званична објава ратног стања,
— издати прокламацију, која дужности савез-
них држава као неутралне силе, и обвесе о-
них особа које у опсегу истих држава живе,
ради придржавања на устав и међународно
право дефиније. Иза ове прокламације наишла
је друга, како су већ то околности изискивале.
Пошто су становништву на тај начин у на-
пред њихове дужности и обвесе обавезане за
овај случај, те је и оно од своје стране до-
принело све, да се не оштети неутралност сав-
езних држава“.

Што се на бојном пољу у Француској до-
гађа, те је од вести које су најновије изло-
жено све на другом месту овога листа под
нарочитом рубриком тих ствари. У главном
потезу ако ће се обилежити стање, може се
у неколико речи рећи све, а то је: да Немци
с дана у дан све горе пролазе. Сад се са свију
страна повлаче ближе Паризу. Овим тога, све-

дочи лошу срећу немачку и та околност; да
сад нешто слабије телеграфску, него што то
у почетку случај беше. Овак је дана била ве-
лика батка код Амјена, па о истој никаква
гласа, што се опет може тумачити као хрђав
знак по Немце. Да су је они добили, зацело
би телеграфска жица равнела ту вест у све
крајеве света.

Дубардање Париза још није одпочето, ма
да се сваки дан ипчекује. Дал ће се доче-
кати — видеће се!

ЦРНОГОРСКО-БОКЕШКО ПИТАЊЕ У ЦРВЕНОЈ КЊИЗИ.

Као врачак на важност лањског устан-
ка јуначког браће наше Србаља у Боки-ко-
торској, чини нам се да ћемо погодити жељу
свакога Србина ако саопштите у главнијем
цртама преписку аустријскијех државника из-
међу Беча и Петрограда за време оно величан-
ствене драме.

Вит. Вечера, аустријски заступник тада код
рус. двора, да 2. нов. пр. год. овако пишући
у Беч: „Новинарски гласови о споразумљењу
између ц. к. владе и порте гледе евентуалног
преласка војске на турско земљиште, овде су
неки немир изазвали. Кнез Горчаков данас је
питао турског посланика, дал је он о томе
извештен. На чај одговор негативни рече кнез
Горчаков: „Ја рачунам на мудру умјереност
ове владе, да ће Црну Гору поштеђети; ја
такође не верујем да кнежево (Николино) по-
нашање даје повода каквом непријатељском
поступку. Што се тиче преласка аустријске
војске на чисто турско земљиште, у то се
ми немамо пачати; али противу оружаног пре-
ласка црногорских граница ми ћемо приго-
воре подићи (протестовати). Разни гласови и
овога пута обтужују Русију да је и ту њена
рука и да дражи народе противу њиховијех
суверена. Ова је обтужба неразумна; ми жо-
лимо тишину и мир, ми се тога држимо, и ја
сам се ово јесени увјерно средством разговора
са знаменитијем странијем државницима, да идеја
мира све више стаја а ни мало да не слаби.“
Овде треба примјетити како се кнез Горчаков
нимало нестара за турско земљиште, за које
се парски уговор од 1856 стара, али катего-
рично заступа страну Црне Горе, којој ника-
кав трактат границе не гарантује.

Одма 8. нов. Барон Орци, који је заступао
за време његова пута на исток, разаслао је
околу депешу на ц. к. посланства у Пар-
изу, Лондону, Фиренцији, Берлину и Петро-
граду, у којој се најпрвије констатира, да је
кнез црногорски изјавио своју добру вољу и
одлуку да никако не учествује у устанак,
и ма да има повода вјеровати (б. Орци) да се
црногораца налази у редовима усташкијем, ипак
нема повитивнијех факта, која бити мо-
гла тврђење кнежево демантирају, те тако да
се противу њега (кнеза Николе) досада неможе
тужба подизати. Затојам наш депеша нагла-
шује „да одношаја између бокешкијех ста-
новника и црногораца нијесу нам допу-
штали да вјерујемо у мирно држање
пошљеднијех. Ми морамо на њихово
понашање помњиво да бдимо, и то је
очевидно, да у случају кад би они
активно учествовали у биткама на њи-
ховијем границама, могли би смо би-
ти принуђени да противу њих латимо
енергичније мјере. С друге стране пак,
док се овај народ (црног.) мирно понаша, то
је јасно, да нас наши сопствени инте-
реси обавезују да се смотрено вла-
дамо и да ништа нечинимо, што би
нам могло на врат да на вуче једног
непријатеља више. — На тузбу кнеза
црногорског, изоставља даље барон Орци, да је
при битки код Сутваре, прелећено стрјелива
преко границе, које је неке животиње убило
и једног црногорца ранила; ђенерал Вагнер
похитао је да сврх тога кнезу своје жалбе
изјави. Овај факт свједочи довољно да ми са
нашијем сусједима у Црној Гори жељамо да
на миру останемо и да несмјерамо, да им по-
вода дамо да се туже.“

У шљед ове депеше писао је вит. Вечера
из Петрограда на 16. нов. ову гр. Бајску:
„Пошто сам имао част да примим високу
депешу од 7. тек. пошлетно сам 12. т. држав-
ног канцлара, да му садржај исте до знања
доставим; јер ма да је кнез Горчаков избјег-

вао да ми се изрази у погледу гласова о неком споразуму са портом гледе евентуалног преласка ц. кр. војске на турско земљиште, ја сам ипак знао, да је он тијек поводом због Црне Горе узнемирен. Кнез је био тако добар, да ме је примио, ма да се је од толико дана због јаке костобоље био (у мир) повукао. Он ми рече да му је већ из Беча јављено, да љу му ја депешу ваше експедиције саопштити, те да је ишчекује са великијем интересом. Кад сам ја читање довршио, које је кнез са великом пажњом пратио, рече ми са очевитијем задовољством: „Основи, који одликују политику ц. к. владе при овом случају, произлазе из праве државничке мудрости; они ће сигурно уродити плодом и брз сарштак устака привести. Не би зг рета било, кад неби ц. кр. влада, ма да није досад повода жалбама дала, строго на Црногорце пазила; ја чујем, да је сам генерал Вагнер признао, да се није налазио Црногораца ни међу ухађенијима ни убијенијима. Понашање је кнежево (Николе) подпуно лојално и тијем више признања заслужује, што је његов положај неизмерно мучан, а његова власт над његовијем поданицима ограничена. Барон Уекскил (тада заступник руски у Бечу) увео си је слободу, да обрати позорност у Бечу на заплете, које би могао за собом донијети наоружан прелазак црногорскијех граница од стране ц. к. војске. Ја се само могу радовати, да се у Бечу није мој напор забацио; увјеравања, што је б. Уекскил том приликом добио, био су сасвијем задовољавајућа.“ — На ово примјечава в. Вечера: „По овоме је дакле кнез Горчаков знао садржај високе депеше од 10. тек. коју сам ја кашње примио и коју у велике оцјењујем. Да пак дадем повода кнезу (Горчакову), да се изрази сврху суштине устанка, напомену сам му глас, по ком би се били устани изјаснили, да су били заведени да се оружја лате обећањем иностране помоћи. „Нема ниједне државе, — одговори кнез — која би такови устанак помагала; свака влада мора наоружан отпор противу закона угушити.“ И ја сам му на то примјетио, чим је једна влада слободноумија, да тијем строжје мора закону поштовање захтјевати.“ — За тијек казује в. Вечера још, како је турски посланик у Петрограду потврдио кнезу Горчакову од стране порте Бијетова очитовања, што је руски државни канцлар захвалношћу примио и овако се изравио: „Ја се нијесам ничем другом ни надао од мудрости обе владе.“ Даље је дознао в. Вечера да се кнез Горчаков и инглеском посланику, — „мудро и одлучно понашање ц. к. владе, као и лојално држање кнеза црногорског живахнијем задовољством признао.“ Најпослије документу је в. Вечера и од северноамериканског посланика, — „да изгледа као да је на кнеза Горчакова дубоки утисак учинило, што је генерал Вагнер због поврде аустрискијем стрјелјивом црногорскијех граница кнезу Николаи своје жалбе (кајање) изравио, и што је гроф Бајет тај корак одобрио.“

У депеши од 10. нов. коју је б. Орди из Беча у Петроград в. Вечери послао, и чиј је садржај кнез Горчаков у напријед знао, налаже се аустриском заступнику код рускога двора да свечано изјави: „да смо ми готови, не само од сваког агресивног поступка, него и од сваке демонстрације противу Црне Горе да се уздржимо.“ Још навања б. Орди, како г. Бајет жаљење (Bedauern) генерала Вагнера сврху поврде црногорске границе аустрискијем стрјелјивом подпуно дијели, — и да је наду изравио (Бајет), да ће његова свјетлост, кнез Никола, у сврху узети, да је због конфигурације земљишта мучно било побуне

случајеве извојети, успркос свој пажњи и доброј вољи.“

Ово смо из Шувелкине „Резорме“ извадили, јер нам није могла до руку за сада да дође „Црвена књига“, да обширније погледамо на сву преписку беклијех државника, у којој се мора јасније да огледа овај покрет србски, ма да знамо унапријед, да је само на свјет издао г. Бајет ове документе, које њему и Аустриси више годје; али се ипак може и у овим податцима да напре, — да употребимо Шувелкин израз — „како се кнез Горчаков прима Аустриси врло благо (?) понашао, али прима Црној Гори демонстративно пријатељски, а одруге стране како се аустриско спољашње министарство прима Русији сасвијем понизно, а прима Црној Гори истански немирно смотрено (rücksichtvoll) понашао.“

К овоме само за сад једно питање: Је ли „и пак“ заслуга Родићева што су Срби у Босни онако срећно прошли? — А chi tocca!

ВЛАДИКА А ПАША.

У последње време више је пута доносио овај лист вести о самовољи владике Кенгеца, а лист „Вршачка Кула“ држи сталну рубрику, у којој се набрајају деспотска дела деспоте Емилијана, што је знак, да је смарени архипастир заиста загрести морао. Понајгрђа му је самовоља то, што је 16. септембра о. год. дао сбацити црквени одбор вршачки, што се не осврће на одлуку старешине свога администратора патријаршије, који га је упutio, да не смета ни одборском ни скупштинском раду и што је избрану општину, која од 8. марта једнако црквене послове обавља, бајонети растерати дао.

Самовоља ова поделила је Вршац у два непријатељска тора, па је жестока борба њихове толика нараола, да се и у самим приватним одношајима прекинула заједница међу онима, који дотле вазани пријатељи беху, а на јавном црквеном животу није више Вршац једна општина, него две општине ваноредо раде црквене послове, од какве радње да Бог сахрани сваку нашу општину српску.

Зло је ово велико и може се из њега хрђа излећи, која ће изгристи мисао српскоу у томе месту, те је с тога дужност публицистике српске, да се обилно прихвати дела да завађене синове једнога народа помири. Ми дакле не ћемо ударити на ову страну, који у владику држи за то, што је са владиком, ми ће мо допустити, да она, осам владичина пркоса, има каква основа, да не буде задовољна са општинском црквеном; али то није пут, да се незадовољство покаже.

Ако је збиља 80 чланова, на које се владика позива, резигновати хтели, то су требали, као што одлука администратора патријаршије вели, у скупштини своју резигнацију изјавити, па после, ако какве тужбе имају, редовним путем се тужити, и ако дотачна власт не нађе, да је тужба основана, и да се због ње могу остали општинари сбацити, онда је д бро орпско искало, да ако пресуда није правична, причекају, до избора нове општине, а дотле да се прикупе, да обавесте браћу своју о аду раду општинском, па да задовољ себи већину узму у руке судбу општине.

Овако нити су законито нити добро радили, јер далеко је то од добра, кад ми против рођеног брата туђе бајонете у помоћ призивамо. Само то, што је власт политична прстала са оружјем на једну страну против друге, знак је, да се не иде на добро, јер смо се уверили, да нам онда у помоћ притачу, кад зло хоћемо да изаидемо. Та колико смо се, наопако, борили, да будемо господари у својој цркви, па

се откване са ужета, кад га на касапница повуку горе на беоуч и ударе секир и у чело, побеже од песнице мајсторове, која беше тврда као и секира, побеже тетки својј, чак на десет миља далеко од варошице. **

За читаву годину дана није Коста ништа друго научио него: како се перу судови, како се носи ђубре, како се вуче мај торово дебриште и како се једу — батине. Још две године требао је Коста ове послове српавати и онда би тек добио сведодбу, да је вешт — мислите у првљу судова, Боже сахрани — у касапском послу. Што после тога још за годину две дана неби могао ваћи мекта, да би га за калају примили, то се мајстора не тиче или управо тога се највећма и тиче, јер онда мора бадава, или буд за што, да остане још годину дана, да научи оно, што је требао као шегрт научити. Душе ми, нема горе судбе на свету од шегртске. Та не приповеда се бадава, да је ђаво хтео свашта бити само шегрт не. Шегрт је прави роб у токорсе слободној Европи. То сведочи и она реч: „ослободно се“, којом се казује, да је шегрт постао калфом. Многа мајстор само за то туче и злостави свога шегрта, што су и њега били кад је шегрт био: „Није ми ништа крив, али и ја сам толико пута бадава поднео боја, па за то ме опет ево.“

Бога ми, ухватио би души својој најлепше

вар сад сами да докажујемо, да нам треба тупор. Покажимо се зрелији и паметнији, ако ни од кога другог а оно бар од оног човека, који кад би му дао царство, прво би света оца обесио. Ето вас је у Вршцу та несрећна свиња и пркос дотле довео, да сте робље оних, који вам слуго бише. Маните се једаред владике, ишли смо толико векова за владичанским главама, па ето до чега смо дотерали. Није владика стало до добра ичијег него до свога надувена господства, за које се плаши да ће га изгубити; да је друкије, место би његово било у среди међу санајеним странкама са крстом мира и љубави у руди а не да он буде коловоза. Зар владика и овештеници немају то на уму, да је вулум и пркос свештенички напунио Срем Назаренима и да се Србин ређе турци за благо него за виаг.

Али ми се надамо, да ће Вршчани имати толико увиђавности да не подмећу своја леђа под развалину, која се нагла да падне, и да ће се наћи родољуба, који ће узети на се посао на који су се овештеници закљели, па га вадјачки напустили.

Сабору пак када се на пролеће скупи, треба да је прва дужност, да пашу повове на одговор, и да га по најлакшем суду у позвају мете. Кад се може свештенику који пашеју поремети и који има по толику депу да рани, дати администратор на пола прихода парохијска, зашто да владика, кад немогне, не да се помагач на полу плате његове, или зар бригу о једној дијецени може човек лакше водити него о једној парохији. Сабор дакле мора показати или да је он господар или да ми жавимо у Турској. П.

ЗАПИСНИК*

пете скупштине уједињене оmlадине српске државне у Новом Саду 27. 28. 29. 30. и 31. августа 1870.

III. Састанак 29. августа.

Председава: Антоније Хаџић
Бележи: Урош Гавриловић.

Бр. 34. Председник отвара скупштину и позива бележника брата Илију Огњановића, да прочита записник од јучерањег састанка.

Када је бележник записник прочитао, позове председник чланове скупштине, да своје примедбе на исти чине, и по што нико ни какве примедбе не учини — проглашује председник записник за оверовљен.

Бр. 35. Председник позива одбор за оверовљење чланова, да новописане чланове оверовље чланове чита новописане чланове и предаже у име целог одбора, да се сви новописани и прочитани чланови приме. Скупштина прима једногласно све прочитане за чланове.

Бр. 36. Председник позива бележника да прочита поздраве.

Бележник чита поздраве из Осека, из Кинна, из Сомбора, из Београда, из Осека, из Логнице, из Чакова, са Цетиња, из Београда, из Неготина, из Букарешта. Све ове поздраве примила је скупштина с бурним уселицама.

Бр. 37. Брат Глиша Гершић предлаже, да се на поздрав бугарске оmlадине из Букарешта одговори. Скупштина прима овај предлог једногласно, и решава да то председник жапом изврши.

Бр. 38. Председник позива извештача одбора, што је у јучерањем састанку изабран за пре-

* Саопштавање записника пете оml. скуп. били смо принуђени прекинути и до сад одложити јер нам је простор листа једва за најважније ствари политичког садржаја, једва достајао. Сад ћемо саопштити што је још од записника зостало. У.

тресање поднесених и штампаних предлога „за оmlадинску скупштину“ и „за преустројство устава.“

Извештач тог одбора брат Глиша Гершић извештаје, да се одбор у томе сагласио, да се ти предлови, који управо на промену устава оmlадинског сморају, не приме у устав оmlадински, већ да скупштина о неким тачкама тих предлога само одлуке донесе, а неке тачке у програм листа оmlадинског „Младе Србадије“ прими, да ће одбор о овоме посебан предлог донети и да је такође мањина одбора себи право задржала да посебан предлог донесе о неким тачкама, које одбор није усвојио и које устав оmlадински морају изменити, о којима се дакле одлуке донети не могу. Даље означаје извештач тачке за одлуке.

Председник пита, да ли скупштина прима овај извештај који на то смера да се о овим предловима одлуке донесу, за подлогу специјалне дебате?

Услед овог питања и овог извештаја породи се подужа дебата, која се једнако око разјашњења овог извештаја врела, па када се овом подужом дебатом извештај са свим разјаснио — закључи скупштина већином гласова, да се овај извештај одбором за основу специјалне дебате прима.

Бр. 39. Председник позива бележника, брата Ђуру Љочића, да чита први предлог за одлуку.

Бележник брат Ђура Љочић чита: „Годишњи одбор састоји се из два одсека, књижевног и финансијског. Књижевни одсек врши оне послове одборске, који се тичу издавања књига, оmlадинског листа, оцене чланака и дела, и у опште оне оно, што спада у чисто књижевне ствари, финансијски одсек рукује новцама, прима ил и издаје према одлуци и делокругу годишње оmlадинске скупштине и књижевног одсека годишњег одбора, склапа рачуне и подноси их скупштини.“

Председник даје прво извештачу реч, да разложи овај предлог, па по што га је извештач брат Глиша Гершић разложио, позива чланове скупштине да чине своје примедбе, опомињући скупштину, да овај предлог идо на измену устава оmlадинског где стоји: „Годишњи одбор одговоран за све, што му је овим уставом поверено на чување и извршење.“

После кратког претреса, пошто се већина говорника против овог предлога изјаснила, наводећи, да је сасвим велика о тога, што одбор и сам рад међу својим члановима поделити може — одбади скупштина већином гласова овај предлог.

Бр. 40. Бележник брат Ђура Љочић чита други предлог:

„Месни одбори дужни су, да прикупљају чланове и прилоге за оmlадину, да раширију оmlадинске књиге, да организују дружине за подизање материјалног стања народа, за чување здравља, за обавештавање народа и т. д. Осам тога месни одбори приређиваће јавна предавања, седа и беседе и у опште радиће све, што води цели оmlадинској.“

Брат Илија Вучетић предлаже, да, пошто у уставу нема спомена о месним одборима, да се о овим споји и трећа тачка предлога за организацију оmlадине, која гласи: „Ради извршавања оmlадинских послова скупштина бира главни годишњи одбор, а овај установљава месне одборе, свуда, где је то могуће.“ Задржава себи пак право, да о овоме целом предлогу писмени исправак поднесе.

После подуже дебате и после писмених исправака:

Брата А. Савдџа, који гласи: „Главном одбору је у дужности, да око тога настоји, да се склапају местански одбори, где се год то узможе;“

Сама колачарства. Занати бехе неколико десетина лаваца земље и два три леша винограда, па се даде на економију. Мало по мало повуче се сасвим од послова и преда сину, да за све води бригу. Срећна послужу сина, те овај очево имање прилоди и умножи, а кад му се наврши двадесет година ожени га отац и доведе себи честиту снаху а сину своме верна друга.

Као једначо какво, које су милостиви а богати родитељи од Бога једва исплакали, живљаше Симе код деце своје, а деца му беше код њега као Адаму и Еви код њихова оца док им се ђаволска змија у кућу не беше увукла.

Кућа Симинова беше прави рај и онима, који у њој живљаху, и онима који у њу долажаху; јер ту беше подједнако и покуда и добре речи. А што је оунце на небу, што је месец међу звездама, то беху у кући мајстор Симиној трје деце миле, два сина и једна ћерка.

Свако се добро дакле беше уослило у кућу господара Сима, те не би главе, ни под марамом ни под пеширом, која би прошла поред дома његова а да у себи не помисли: да срећна света. Али дје дад, када две речи убише срећу читаве куће Сима Богдановог.

(Настављење се.)

После исправка брата Илије Вучетића, који гласи: „Ради извршавања омладинских послова установљују се у појединим местима месни одбори, који су дужни да прикуљају чланове и т. д.“

После додатка брата Јована Бошковића, који жели, да се месни одбори брину и за чување здравља и неговане рањеника;

После исправка брата Косте Бошковића, који гласи: „Ради извршавања омладинских послова скупштина бира главни годишњи одбор, а чланови омладине стараће се за обављање месних одбора који ће у тесној вези са годишњем одбором стојати и скупштину за рад одговорни бити.“

После исправка брата Ал. Радовановића, који гласи: „Чланови омладине дужни су свугде у својим местима подизати омладинске одборе и дружине, а ови месни одбори и дружине дужни су итд.“ — Прима скупштина већином гласова поднесени предлог са исправком брата Илије Вучетића и доноси ову одлуку: „Ради извршавања омладинских послова установљују се у појединим местима одбори, који су дужни, да прикуљају чланове и придоде за омладину; да распростиру омладинске књиге, да организују дружине за подизање материјалног стања народа, за чување здравља, а обавештаваће народ. Осим тога месни одбори приређиваће јавна предавања, села и беоде и у опште радаће све што води целим омладинској.“

Бр. 41. Председник пита скупштину, да ли прима додатка брата Јована Бошковића, који хоће, да се месни одбори брину и за чување здравља и неговане рањеника. — Скупштина прима овај додаток већином гласова.

Бр. 42. Бележник брат Ђура Љочић чита трећи предлог:

Према потреби месних одбора могу се сами попуњавати и број је њихових чланова неограничен; тако исто они се могу сами подепити на одсеке према потреби.“ — Без икакве дебате прима скупштина овај предлог једногласно за своју одлуку.

Бр. 43. Бележник брат Ђура Љочић чита четврти предлог:

„Дружине, које би по својим начелима припадале омладини, имаће у месним одборима своје представнике на сваких 10 чланова.“

После разјашњења извештачевог и после кратког претреса одбацује скупштина већином гласова овај предлог.

Бр. 44. Бележник брат Ђура Љочић чита други предлог:

„Сваки је одбор дужан, да контролише радну чланова омладинских и има право, изнети рад сваког члана пред суд јавног мњења путем штампе или пред скупштину; а тако исто сваки члан има право контролирати радну сваког одбора.“

После разјашњења извештачевог, пошто су многи чланови говорили за и многи против предлога, и по што су неки предлагали, да се споји са претресом предлога о обвези чланова у опште. — Закључи скупштина већином гласова, да се претрес овога предлога одгоди и да се споји са претресом предлога о обвези чланова у опште.

Бр. 45. Бележник брат Ђура Љочић чита трећи (и последњи) предлог извештаја одборовог:

„Четвртина од свију прихода омладинских иде на образовање једног централног фонда, на кога се помаже ови чланови, који би радили на омладинским начелима пострадали, па би потребовали помоћи. Коме се и колика ће помоћ учинити, решаваће главни годишњи одбор.“

Брат Миша Димитрајевић иште пре свега разјашњење, да ли се под четвртином прихода разумјева четвртина камате од главнице, или четвртина главнице са приходом заједно.

Брат Светозар Милетић разјашњује као члан одбора, да се под четвртином прихода разумјева само четвртина камате, а не главнице.

Брат Миша Полит-Деоантић вели, да већ нама реч фонд каже, да се само камата разумјева, а не капитал.

Брат Светозар Марковић подноси исправку: „За образовање централног покретног фонда.“

Брат Панта Поповић даје исправку: „да се води евиденција чланова, па да се разреже на чланове и помаже онима, који страдају са начелима омладинских.“

Брат Александар Радовановић подноси исправку: „Да се купе приноси по селима, беоцама итд. па да се тако помаже итд.“

Брат Милан Јовановић исправља предлог овим: „Да се једна извесна свота може употребити за оне чланове, који би радили итд.“

После ових разјашњења и исправака прима скупштина већином гласова поднесени предлог да се одлучи о овим разјашњењем, да се под четвртином прихода имаће разумети четвртина прихода т. ј. кад се све омладинске потребе подмире са главним заједно.

Бр. 46. Председник јавља скупштину, да му је више писмених предлога поднесени, од којих на једном не стоји забележено, да је хитан

и да се пре свију других предлога у претрес узме, а то је предлог брата Владимира Јовановића, и позива бележника брата Ђуру Љочића, да га прочита.

Бележник брат Ђура Љочић чита предлог, и пошто га је прочитао, пита председник, да ли је овај предлог тако хитан да се пре свега у претрес узме.

После разјашњења предлагачевог и после кратке дебате, иште брат Драгиша Станојевић реч у име лично примедбе услед говора предлагачевог.

Председник му не да речи разлажућа, да ту нема места личној примедби, и ставља предлог на гласање: да ли има услед говора предлагачевог места личној примедби или не? — Скупштина решава већином гласова, да у овом случају личној примедби нема места.

Бр. 47. Председник понавља већ стављени предлог брата Владимира Јовановића да ли је хитан да се пре свега у претрес узме? — Скупштина решава већином гласова, да се овај предлог тек онда на дневни ред стави, пошто се већ стављени предлози исцрпе.

Бр. 48. Председник изнаша све остале поднеске, и пита кад и како да се ставе на дневни ред? — Без икакве дебате скупштина закључи, да председник сам ове те предлоге стави на дневни ред, како најбоље знаде.

Бр. 49. Председник распушта за тим скупштину и закључује наставак у три сахата после подне. — Узима се на знање.

ДОПИСИ

П. У. ЗЕТА 29. нов. Ствари у свему узимају како који дан све обилнији изглед. Ко иде увиђавности има, признаће да Европи предстоји страшна криза из које ће се са користи извући само они народи који буду довољно опрезни, сложни и спреми. И за наш српски народ, у опште настају веома обилна и свечана времена, и ваљда нема тога Србина који не би желио да тај час што пре дође. Српски народ то не жели само за то, што у користи свога човечанства жуди да начело народности одржи сјајну победу и на пољима балканског полуострва, него што жуди да дође једном тренут кад ће се сав српски народ ујединити, својим сопственим животом прожити, и са свом својом снагом свега духа моћи се дати обавези на посао да унапреди своје морално и материјално стање.

На прагу великих догађаја Срб Србина пита: да ли је сав српски народ за велико догађаје спреман и сложен, и да ли поља своју задаћу, и да ли ће време за своје ослобођење и уједињење употребити знати? — Ми већ одавно говоримо и пишемо не само о слоги и споразумљењу српског народа, него и о узаманости свих југославена. Бог би дао да је тако, али верујте да је то само у теорији, а у пракцији, не само Срби, него да паче сви јужни Славени стоје, што се слоге и узаманости тиче, црње нежели што је то икада било.

Поњајући бар површно одношаје између обавезе српске државице Црне Горе и Србије, има нешто о чему се на овоме месту за сада говорити не може, које нам казује, да ни сад између Србије и Црне Горе никакве слоге ни братског споразумљења нема, већ да свака на своју страну вуче, а општи интерес свеколиког Српства само кроз то отада, и своју будућност за свагда губи. Мислимо да нема Србина, ком би ти несрећни појави у овако свбиљном времену повољни били, а заиста ни нами мило није о томе говорити, али ипак држимо да је свагда на свом месту, зло и погрешке на видик износити, нежели их прикривати. Није нам намера истраживати шта је узрок, те ни у овако обављеном времену између Србије и Црне Горе братског споразумљења нема, само држимо да сваком Србину то право припада о општим српским користима говорити. Било је времена, а не знамо како и сад стоји, кад саветно не беше о српским стварима, особито у кнежевини баш ништа говорити, а то вато, што смо сви Срби Србију као веницу ока српског прекрстили. Те тако ако се који усудио коју реч о српским одношајима прозборити, то је одма дирнуо у „веницу ока српског“ и на глас се подвикнуло „дирате у веницу ока српског и нећете да мудро и родољубиво правитељство свој посао вршите“. Скоро сви јужни Славени сматрали су Србију за српски пијемонт. Да је среће тако би и бити морало, али ми смо у последње време видели појава који могу пре обавесити него ли образовати свакога искрено родољуба, који искрено свој род љуби. На земљишту српског пијемонта видели смо где се туђински утицаји промећу и снаже на штету народног узаманог споразумљења и духовног уједињења, видели смо где се нарочито подстиху суревљивости положаја и значаја једног дела народа према другоме, и прече се пут свакоме покушају да се обавести и прикупи око једног знамења најбоља снага народна из свију крајева српства. Јасно је као и бели дан да су се српска браћа Бугари отуђили од српства

и то кривњом колико бугарских туркофила, толико претераних и неразумних Срба; где се међу једним и другим подгрева опасна разпра о преимућству једног народа над другим, о поможају који ће заузети Бугари према Србима, и Србин према Бугарину, кад једном не буду турска раја. Извесно је и то, да се у најважнијим тренутцима политичке борбе у средини војвођански Срба и браће Хрвата из кнежевине врло хладна или боље рећи баш никаква саучешћа, ни мало пажње и никакве добре воље показивало. Све то скупа узето, а све је и света истина, коју нико цорети не може нимало: да ли то одговара пијемонту Југославена? Може бити да су и у Србији већ до те увиђавности дошли, и своју погрешку увидели, а може бити да се ни ти црни појави више поновити неће, јер је с истим и животом питање свих Срба скопчано.

Буду ли Срби у кнежевини и у будуће као и досад немарни према животним интересима остале браће, остане ли се и у будуће равнодушно према њиховој срећи и несрећи, њиховом добру и злу, ако и у будуће страни утицај места у Србији нађе, и ако се српски народ лакоумно за шпекулацијама страних интриганата заводити даде, и не похита ли да поднежану снагу своју око једне мисли, једне цели прикупи, к тому да искреним договором и обавештењем поништи клице раздора и глупе суревљивости, онда не само што из југославенства ништа бити неће, већ ће и Србија још дуго остати у данашњим својим границама, а остала српска браћа теглиће и надаље ропске ланце за невољу господару.

Да се олет повратимо на одношаје између Србије и Црне Горе. Као што напред рекосмо, да има нешто које нам казује, да између Београда и Цетиња пријатељства ни скупног рада нема. Има доста Срба који то знају, али говоре да ово не треба на видик износити. Жали боже да је тако, али ипак држимо, дочим је опасност већ једном ногом на кућни праг ступила, да се ствар на видик изнесе, јер чим је опасност ближе, то је баш од прикривања све већа штета. Овако би може бити остало све до часа, кад би сложног рада требало, па би баш у часу оласности, као она на косовској вечери показала се неслога, кад небити времена ни прилике било, на против јој стати. Требао би, и време то журно изискује да јаван глас свеколиког српског народа свом тежином својом зарана и за времена приносе око тога, да се међу Србијом и Црном Гором слога утврди, пак било и претњом оне стране, која неухте. — Као што се зна, та неслога између Србије и Црне Горе најве се јучерашњег дана породила, већ је она прастара, и на сваки начин поновила се од онога времена, кад је кнез Никола у Париз путовао, и како су оно одлекарске и погане руке неке прокламације на границама Црне Горе побациле, да се уништи породица Петровића те да се приоједиња Црна Гора Србији. У Црној Гори може бити мисле, да је тај подли и нечовечни поступак из Србије изварао, које ми ипак ни помислити не можемо да би се и један свестан Србин у такови злочин удужио, те да само окрваљеним рукама до неке цели доћи може. Да је погана нека рука те прокламације за време кнежева одузства и беснила колере по Црној Гори ширила, то је истина, али олет никакво веровати не можемо, да је то из Србије извирало. Зато би требало да се у Србији то питање покрене, и да се извиди, да ли збоља у Црној Гори истинито држе, да је Србија непосредно у томе поганоме делу умочана била. Ако је тако, и у Србији знали су о тој поганштину, те зашта Црној Гори и витезком кнезу Николи није у грех уписати не може, што Србијом непријатељствује. Сваки Србин мора Црну Гору као драги камен у српској круни ценати; а што је српству Црна Гора, то му мора и породица Петровића бити. Зато држимо да нема нит бити може Србана, окром појединих поганца — који би своје приволење дао, да се на доповоки начин, и у објављеном најзатније српске породице Црна Гора с Србијом сједини. Сваки Србин жели да се Српство уједини, сад било то под породицом Петровића или Обреновића, или најпоље ил једног ил другог, само да се догоди, јер је јасно, да на Петровић ни Обреновић без народа ништа отворити не могу, јер српски народ сам мора ковач своје среће и будућности бити. —

Осим тога говорало се онда кад је кнез Никола у Русију путовао, а у оно време српска влада о Русијом на најбољој ноци не стављала, да је кнез Никола посредствовао да ми се уступи Херцеговина, а у Србији да ми се с тим задовољни да се српство цела. У Црној Гори олет знају да у Србији намеравају за себе Босну и Херцеговину тражити, те тако један на другог вреба, а ни један ни други неће да види да нити ће Црна Гора Херцеговину, нити Србија Босну ни Херцеговину без вајединског крвавог мача добити, већ ће Црна Гора у својим крпчевима, а Србија у својим данашњим границама остати, ђедави Муја још ће господарити а остала браћа теглиће ропске ланце, док им не дотужи, те не

промену господара, који ће са свим трећи, а ни пошто српски или пригосорски бити.

На Црну Гору до душе до данас се ни један Србин тужити не може. Црна Гора што је за српство учинити могла, то је учинила, а извесно је и то, да је Црна Гора још у првом ослобођењу Србије за братског слога и уједињењем тежила, а извесно је и то да је и покојни кнез Данило за време последњег босанског устанка у Србију поручивао, да се браћи помогне, да Србија на Нови Пазар, а Црна Гора на Сеницу пође да се ту сједине, а кнез Данило да ће српском кнезу први војник бити. Бадава је то кнез Данило поручивао, кад је у Србији перетлук владао. Ко познаје кнеза Николу особито како његово срце за српство куца, тај смјело казати може, да је кнез и данас за сваку слогу и споразумљење спреман, и ми са свим смјело казати можемо, да до Црне Горе никако кривице бити не може. У осталом дај Боже да су ово само наша нагађања, које смо ипак уверени да је само тако, и ко зна више и боље, пространо му поље.

УГАРСКА.

Под руковођењем шефа секције Карла Келети довршен је последњи попис становништва у Угарској. Попис је табеларно изложен по жупанијама. Ми из њега видимо најглавнија дата, која ће без сумње и шири круг публике занимати.

При крају године 1869. а почетком 1870. обављен попис становништва угарског дао је овај резултат:

Угарска: мушко становништво 5,499,462; женско 5,618,161; свега 11,117,623 становника. Ердељ: мушко 1,051,145; женско 1,050,582; свега 2,101,727. Укупно у Угарској и Ердељу: 6,550,607 мушких и 6,668,743 женских, цела свота: 13,219,350 становника. Узме ли се овамо још и становништво а) Хрватске и Славоније, б) војне Крајине, које по најновијем попису броји 960,000 и односно 1,130,000 душа, онда би целокупно становништво земаља угарске круне у округлом броју бројало 15,310,000 душа. Вредно је овде приметити, да док је у Угарској као уопште по свима европским државама — женско становништво бројно јаче од мушког (118,699 више женских становника,) у Ердељу је пак противна појава.

По веросиновости подељено становништво Угарске и Ердеља по последњем попису броји:

	Угарска	Ердељ	свега
Римокатолика	5,884,472	263,769	6,148,241
Грцкатолика	981,304	569,502	1,577,806
Арменијаца	1,065	4,344	5,409
Православних	1,140,993	652,945	1,793,938
Еванг. аугебуж. и.	872,673	209,080	1,081,753
Еванг. хелвет. и.	1,717,085	296,460	2,013,545
Унитара	788	53,539	54,327
Осталих хришћ.	2,407	293	2,630
Израелјана	516,658	24,848	541,506
Осталих нехришћ.	178	17	195

Свега 11,117,623 2,101,727 13,219,350 д.

Место овог пописа по веросиновости, ваљело би целокупније и духу времена приличније било, да је учињен попис по наредности и на становништва угарског, које у садашњи добу многозначајнију имају улогу у политичном, а димније у економском и социјалном животу, нежели веросиновости. Али су народности за мађарске државнике страши баук, кога се и на сну наине, те га се на јави због „своје“ „чисте“ савести нису волели ни дотади, а како ли му природну снагу и величину верно обележити дати. Ал' чега се понајвише боје, не убојаше се!

Још је вредно бацити поглед на просветно стање становништва угарског. По узвањеним бројевима угарско становништво стоји у томе погледу овако:

	мушко	женско	свега
Читају и пишу	2,211,935	1,381,540	3,593,475
Само читају	417,838	864,871	1,282,709
Нит чит. и пишу	3,920,753	4,422,363	8,343,116

По овоме дакле % угарског становништва спада у последњу категорију, т. ј. који не знају ни писати ни читати.

АУСТРИЈА.

У последњем броју овог листа сприопштена је окружница Бизмаркова, у којој се он тужи на одбегавања заробљених француских војника и војника, од којих први покрај задрте речи, да неће више докле овај рат траје против Немачке војевати, присиловити у Француску опет се у војску ради обране своје отачбине уписују. Ова окривљавања побија „Н. ол. Преса“ овим наводима:

Да ли су се Французи код Седина кроз немачку војску пробити могли или не, о томе су се као што је познато генерали Вимпфен и Лебрин жестоко препирали. Који од обојице има право, неће се можда никад решити; доста: овај генерал, који је предају подписао био, изјавио је, да је он по други пут хтео покушати, да се кроз Немце пробије, али да га је Наполеон у томе спречио; он дакле тиме Наполеона као издавцу војске и Француске жигосиш. Када дакле то подписао предаје тврди, то је онда појљиво, да су французи, који предају нису подписали, шта више неки су подписа одлучно одрицали, у предаји чин издаје сматрали. Нико није обавезан, да се да издати; нити Наполеон, нити Вимпфен имадоше права веру у име оних француза давати, који предају нису хтели приловити и сами веру задати.

Такову не задрте, као што сам Бизмарк принаје, генерал Диро, Камбријел — евентуално и Барал. Они дакле беху прости заробљеници.

Из ропства побеђи, када се није вера задала, није непоштено, шта више смелост. То је с опасном животу скопчано, али се никако тиме не нарушава част. Ако су Луј Наполеон или Вимпфен у име сваког француског официра веру издати могли, то они могу и сада у име Шанси-а, Бријанда, Фајдхерба, Трешја и Вина-а учинити, и Бизмарк ба не њиховог остајења на челу војске пререшај задрте речи извести могао. Генерал је Диро заиста

вдео своју реч да ће се у Пон-а Мусону ставити. Ту је реч он, као што пруски извешт ја веле, нај-савесније одржао. Што је он д-цијаје, пошто се већ ставио био, побегло, то је он на свој ризик учинио. Да је он на бегу ухватио био, то би био пу-шкар, али му за то нико прекршиј речи преба-цати не може. Пребацивање каузивности, коју Ви-марк против Дизрота наводи, односи се и на самог пасца окупили-це. Каузивности је, тврди, да су, пошто се Нансхон и Вишпфен на веру дадохе за-робити, под њиховом командом налазећи се офи-цери, који су и против саме предаје протестовали, поштено реч и веру давали.

Француско-пруски рат.

По разним немачким извештајима, дубар-дане Париза и то с јужне стране нештоставно пред-тоји. Као што се у њима јавља, све при-преме за одпочивање дубардања готове су, и нужна количина дебана праспела је, тако да су сада пруске батерије у стању своје 24-фун-ташке гранате на буларе бацати. Ђенерал Троши налази се у последње време готово не-престано на главној тврђави парижској Мон Валеријану, одакле он војене операције ру-ководи.

Осим последњег излетања Француза на се-веро-истоку Париза, који је без икаква важ-ности значаја учињен, јављају новје депеше за главније догађаје у другим деловима великог француског разбојишта. Код Амјена била се велика битка; ко је у истој победио, још се не може разазнати. У једној званичној депеши из Бордоа о тој битци вели се ово:

Једна депеша ђенерала Фајлдерба јавља: Не-пријатељ се био јуче (11. децембра) с нама од 11 до 6 часова с вечера. Ми се налазили у згодним положајима на утоку реке Соме између Давира и Конти; наше се трупе бораше дивно. За време борбе беху села заузета и омет непријатељу напуштае, ми бисмо у подножном добити од 5 часова, пошто је наша инфантерија с бајонетима непријатеља са-слим сувалила била. Између 5 и 6 часова употреби једно пруско одомљење сумра, који се већ спустило беше, на своју корист, и заузео опет нека села на равници. — Наша је војска одржала своје положаје.

По овој депеши били би Французи у до-биту. Преко Берлина стигла је тако исто једна званична депеша, која напротив јавља за у-спехе тог дана пруског оружја. Прва од тих пруских депеша стигла је 12. о. м. из Верваља и гласи:

Прва армија под ђенералом Мантајелом напала је 11. о. м. непријатеља у његовом северо-источном положају од Амјена. Успркос његовом удвостру-ченом надиошњу и његовој многобројној артиљерији о војена су села Бокур, Монтиви, Фрешенкур, Ке-рије, Пон Носе, Висс, Векмон и Давир, и јуначком обрачком издржана, докле није сама код крај борби учинила. Досад је овамо до 400 нерањених зароб-љеника донесено.

Једна друга пруска депеша из Амјена од 12. дек. јавља већ о „победоносној битки“; у истој се вели ово:

Јуче је на Л'Халји извојавала прва немачка ар-мија победоносно битку, на 1 и по миље северо-источно од Амјена, над француском северном ар-мијом, која је 60.000 в јина бројала. Иста буде после освјећења на јурни нише села са врло зна-чајним губитцима преко Л'Халји одбачена. Досад је 1000 нерањених француских војника амо приспела.

Које у овим борбама управо победио, као што смо напред рекли, из депеша не може се дознати; али на оваки начин евентуални до-битак Пруса нису могли тако значајни бити, пошто је ђенерал Мантајел тек 14. о. м. Фран-цузе према Арасу голио.

Да се Французи још једнако јуначки држе и да још духом залазећи и клоули нису, оведоче јасно и последње вести са бојног поља, које се подпуно сударају са ввештачима ен-глеских новина, у којима извештати поменутих новина тврде, да је стање Пруса у Француској сваки даним траљавије. Члановима владе за народну обрану стигле су од 2. дек. из Бур-жеса ове депеше:

Гамбета на Жил Фавра и Трошија. Већ су четири дана како се ја у Буржеу са ђенер. Бурбакијем организујући три војена кора, на-ме 15. 18. и 20. од прве доврске армије забављам, која су се у врло траљавом стању после напушта-ња Орлеана налазили, пошто их је најш-ша ниша при обрабеном умичању пратила. Тај посао зах-тева још 4—5 дана. Ђенералом Бурбакијем посед-нута положаја штите у исто време Невру и Бур-жес; Други до доврске војске узимао је после напуштања Орлеана према Божанс-у и Маршони-јору, у којима је подјавио места све напоре и у-спешавља прица Фридриха Карла осујетио. Била непобедивој енергије ђенерала Шанси-а, који као да ће најбоља ратника, кога најјовији догађаји на површије истаосе, бити. Ова армија, која се из 16. 17. и 21. војског кора састоји, и која је по изложима ђенерала Трошија колико је год могуће било са завада подређена, обавила је дивно умичање и Прусима грајне губитке нанела. Шанси се извито-перно значајном опкољавању прица Фридриха Карла на левој обали Лоара. Прица Фридрих Карл узалудно је покушавао, да код Блон и Амбоасе Лоар пређе и Турсу отража вада. Ђенерал Шанси налази се данас у најјачој сигурности у Ла Перш-у, готов и прираван, да се оезнаји у правцу пре-ма... лати, чим се његове трупе поодмор, која су се од 18. до 31. новембра непрестано против многобројнијег непријатеља чудновато бориле. Ви-дите дакле, да је далеко уништење доврске војске, за које су пруски извештаји лажно јавили. Она је у два равна дела подељена, која су готови, да један... а друга према... маршира. Фајлдерб је на северу Ла Фер са многом дебано, артиљери-

јом и раном освојио. Али ми смо врло узнемире-ни у погледу на вашу судбину. Већ готово од осам дана не имамо од вас никаква извештаја, ни непо-средног, ни преко Пруса, ни са стране. Подморска бројавна жаца са Енглеском прекинута је. Шта је и како је? О ростате нас од нашег немара и ке-ристите се југо-западним ветром, те пошлите је-дан балон, који ће се на сваки начин у Белгији присутити.

Умичање Пруга сваким је даном све очитје. Ња као да је борба уморила. Можемо ли издржати — ми заиста можемо издржати, ако се само енер-гично заузмемо — итада ћемо над њима доковати. По поузданим вестима, које су на мене приспеле, претрпали су они ужасне губитке. Они се са раном и са осталим потребним стварима снабдевају са нај-већом муком. Али морамо се на најтеже жртве склонити, не говорити много, но се на смрт борити. У унутрашњости земље овладао је диван ред. Влада за народну обрану налази свауда поштовања и по-слушности.

Докле се Французи непрестано енергично обрабе своје стабине лађ-ју, доглас се у Пру-ској-Немачкој све гори и гори расположај и јадање указује. Жртве су врло грдне, које земља за сумњиве успехе приносити мора. „Н. сл. Преса“ доноси из пруске Шлевије, од 10. децембра, о тамошњем расположају ове болешке:

О очажном расположају, које је последњих дана духовича овладао, врло је тешко и само овлаштног напрега лати. Нејстаријим „дандверцима“ стигао је налог, да се у војску крећу, и већ се од чести на путу у Француску налазе. Данас стиже овамо вест, да се сви војници, који су на расположење стављени, и који су ма из ког узр ка на одпусту или у полу инвалиди, најповише позиву у војску подврћи морају. Они ће по гарнизонима чувати француске заробљенике, како би тиме сва за војну способна војска у непријатељску земљу отићи мо-гла. Тако погледају стотинама породица у очи на-ступајуће зиме и у очи божића, празника радости и љубави, ођаженим срцем у будућност. Они су аврад правне славе у сиротињу сурвани, која нас је већ довољно крви стала и још ће стати. Чезња за миром сваки је даном све већа и оштите; становничтво већ одвамо на њега изгледа, и њему је врло мала добит према жртвима, које је оно до-сад допринело.

После подужег времена стигло опет 5. о. м. некоје вести из Париза по балонима. Вест, да су Немци поново Орлеан заузели, када је у Париз стигла, ни најмање није одважност становничтва олабила, јер и сам „Журнал де Деба“, која је догле ситуацију за врло тра-љаву држао, кликнуо је задовољно, да у ствари дакле постоји француска доарока армија, која ситуацијом управља. И да та в јова, која 200.000 војника броји, никако поражена није, него се са непријатељем на сваку стопу земље бори, факт, који и сами противнички извештаји с при-знањем потврђују. И „Конституционел“ држи, да ће доарска војска за кратко време у стању бити, оезнави се лати и Паризу се прибли-жити. Но њему је слабо повољан положан в, ан-цуске северне армије, која још не показује важнија утацај на немачку опсадничку војску под Паризом, која би требала да својим држа-њем храбри, соколи и подже северне аврне француске, ма да је сада много више усамљена нежели што је то пре био. И „Пре а“ и „П. а“ схваћају ситуацију у главном за послешну; младе француске армије показују се срчајно и одважничко, нежели што се то од њих оче-кивати могло, а то се у опште може рећи и за парижко становничтво.

Становници у Тулузи поднели су род-љубив предлог, да се ова новина, која би се за дарове за божић и нову годину излази, на цели народне обрабе уопште. — У Брју стиче се силад стран свет, одако се тамо при-времена француска влада преместила; послед-њих дана стигло је тамо преко 60.000 стра-наца.

Из Париза растурен је по целој францу-ској овај проглас:

Народна борба. Армије борца републике! Не-пријатељем понављану Француску, пруским деспот-ишмом угрожену републику спаси, план организо-вања народне војке, који је на новом и правом демократском основу изражен, у дело привести, то је цел подухвта, кога се каветан Бовер латио. Као практично ципозната средства ова су: Образовање једне армије из својеволјаца, која ће се кроз прус-ке трупе пробјавити, борбу на смрт и живот водити, ненадно непријатеља с леђа и бока нападати, сважно и без престанка узнемирати његове убојне редове, дрским кретањем, бурним и неогђним нападима слабити непријатеља. У исто време морају се окрузи подизвати, и драгољно, ма и с пожртвованем ста-новничима, земљ-делцима, чија су села опус ошена, у помоћ притичати, и њи на освету против непри-јатеља подстицати. Народна ће дух пренети, чим пред собом свици пример патриотског пожртвовања и одачности свију. Не ради се сада, да се подигне један војени кор, него једна читава војска будућ-ности.

Овај ђенералу Трошију сиропштени план добио је одобрње. Јавно миље треба да се о томе изрази, и сагласју са владом. Да борцима републике наплату одреди и осигура. На први позив јавило се више од 60.000 својеволјаца. Створило услове, по којима се једна нова војска организовати има, услове, који само још потрду владе именују. Усвајање, које је наш план код ђенерала Трошија нашао, да је јав правдо, да на то рачунамо. Војска ће се називати: „Борци републике.“ Друго: војска добила лађу, коју ће јој посебне компаније народних гардиша исплаћивати; та плата распористоре се и на жене и деца својеволјаца. Треће: свако аванжо-вање у војсци обавља се избором. Четврто: влада

прима на свој трошак породице за отачбину погни-нуних бораца. Пето: та се војска може из свију постојећи војених корова образовати; ступање у исту војску мора влада одобрити. Чам се број од 10.000 пријавио буде, учиниће се код ђенерала Трошија кораца, да се та армија припози. Измиш-љање те армије, куда буде употребљено, ома ће се обавити. Јер ни часа почасити не сме! Нека сви род-љуби, сви Французи, на које смо овај позив управили, журно га прихвате. У великим опаснос-тима морамо се журних и одлучних средстава ла-хати. Све за Француску! Све за републику! (До-лазе имена оних, код којих се могу разгледати ус-лови ступања у ту војску у Паризу.)

О пруском убојном стану донео је један Енглез у „Таймсу“ ове болешке:

Какв подуч извештај о озом убојном војеном стану могао би лако сачињавати целу хисторију артиљерије сваке врсте последњег столеђија и по, у њему се налазе од најтежих и највећих топова, који се спреда пуше, па до најлакших одлучних то-пова, која су под именом „нових 24 фунташких“ топова, или топова са ждрелом од 15 сантима под Штрасбургом чува чинила. И сами топови за про-ламање бреша, који су на Штрасбург бомбе од две центе бацали могу се за пиље према старим гвоз-деним грдосијама сматрати, који су из својих хи-сторичких станишта, из тврђава средње Немачке доведени, и који се само за претњу или одлучно дубардање Париза употребити могу. Досад још није познато, да се доважање опсадничких топова тек 27. септембра одпочело. До предаје Тула није се могла источна жељезница употребити, и после саме предаје тврђаве морала се жељезница на више места безопасно учинити, докле није сасвим од Вајсен-бурга до Нантеља пала шака Немцима, код којег је последњег места у последње време срушен тунел ванредне тешкоће правично.

У Нантељу буде због тога привремени убојни стан подигнут, одакле се под јавом пратњом кавале-рије по врло далеком путу опсаднички топови под Париз довозили и у Вулакубе смештали.

Када буде убојни стан код Вулакубе сасвим готов, то ће онда имати око 100 топова и дебана: педесет 50-фунташких аван-топова, сваки по 500 метака; осамдесет 6-фунташких одлучних топова сваки по 750 метака, 20 вратки 24-фунташких то-пова, у којих је ждрело од 15 сантима, сваки по 1000 метака, 50 стари 25-фунташких, који се остраг пуше, сваки по 500 метака и 6 одлучних аван-то-пова, којих је ждрело од 21 сантима, за које веле пруски артиљериски савици, да су најжаснији аван-топови, који се у свету налазе. Ови топови, који су понаментани у батерије за проламање бреша као под Штрасбургом, стигли су у Нантељ при крају октобра, и одатле су одна у Вулакубе одправљени.

Од 200 фунташких граната или дугољасте бомба, које ће ови топови бацати, стигли беху тада за сваки топ по 200 комада. Спровоз тешких топова од Нантеља до Вулакубе скопчан је био са врло граним тешкоћама. Артиљериске маршираше добро и њихова коњи вукоше добро, али некоји топови били су тако тешки и пут теже тако стери, да се првосторија (која свега 100 енглески миља броји) тек за 5 дана прећи могла. Навине наравно зава-ваше посла ужасни стари 25-фунташких топови, према којима су нови одлучни аван-топови аврава и-грачки. Често се догађало, да к д су се на кавав бре-жуљак узвукла, да су сви кривоца пондкли. Да би се они на брежуљак узвукли могли, требало је 20 к. в. и кад су се нијега дола смуктали, мо-рало је 20 људи за ковоце джети. Догађало се, да се таква топ и омакоу, и кала се утавио прус-које је на себе грану ватру, да се сва ека кма од њега видимила.

Из Касела пишу 15. децембра: Давас су опет одваде подати као додуна 600 војника равног оружја на 6 јво поље. Она ће прво отићи у Франкфурт, као место у коме се до-пуњујућа војска за 11. војени кор вракуљез, кме ће се на такав начин 2000 војника по-слати.

Новија пошта опет је изостала. Из тога узрока изостаје из овог броја „Новије“ и „Трговину.“

Књижевне вести.

У намери сам издати књигу под именом „Добар Домаћин.“ Књига ова садржи поуку у дољњем гздинству за сваку кућу а на име нашег земљеделца. Садржај је књиге овај: 1. како стоимо у дољњем гздинству. 2. О дужности домаћина у гздинству. 3. О дужности домаћнице у гздинству. 4. О некојим кавим убитачним обичајима с' коих у гздинству пропадало. 5. О уредности, чистоти, чувању здравља и у болести лечења, које у рачун добром гздинству иде. 6. Веседа о томе: да са многог нашег сује-зверја, предрасуда ма' ти врачбина — пати гз-динство у једну, а у другу руку које нас немилице смрт, коју против воље божије на себе навлачимо — прошедамо.

По садржају ове књиге, што је поглавито збирка из домаћег живота и гздинства нашег народа; По потреби сваке књиге, која ће у тој стурци као ка-жипут за боље гздинство, а у духу нашег народа бити; као и покрај лепе жеље и воље с' којом ову књигу поглавито нашем земљеделачком народу и посвећујем, држим да ће и народ наш одавати се и ову књигу лепо пред срести. А да се ово оствари умољавам гг. браћу савештенике, учитеље и добротворе народне, и сваког брата члана уједи-њене омладине наше, јер уставу омладинском и ово дакле одговара, да се око скупљача предбројника заузме, коме ће се једнајвста књига у захвалу за труд послати.

Књига ће бити на депој хартији печатана, и из-вешће до 10. штампаних таблица. Предбројници биће печатани, с' тога молиа да ми се имена предброј-ника пошљу. Чим се довољан број предбројника што ће ли почетачу моћи подмити пружити, књига ће се одна печатати дати, на које ће предлаћним путем новина, ради равнања скупљача објавити бити.

Цена је књига 80 и. в. др. а за Србију 8. гроша чаршиски. Новица се напред нешту, но почет књи-

ге буду готове, сваком скупљачу с' мом трошку рег Nachnahme доставити.

У Србској Неузми 1. дек. 1870 године.

Стеван Болманец нароч.

ПОЗИВ
у седницу књижевног одељења Матице србске. Г.Г. чланови књижевног одељења „Матице Србске“ овим се позивају у седницу истога одељења, која ће бити у среду 30. дек. о. г. у 9 сахата пре подне.

И седнице књижевног одбора Матице Срб-ске, држане у Новом Саду 19. дек. 1870.

Др. Јован Субботић

Панта Поповић председник.

ауктуар.

Бурв од 22. дец.	
Дукати	5.88
Сребро	121.75

ОГЛАСИ.

Бр. 3431. — 1870.

ОБЈАВА

Од стране грађанског суда овог овим се до општег знања ставља да су овдашњи становници Па-вље и Дафина сунурум Гоао преминули и после се-бе кућу под бр. 2631. овде у Новом Саду лежећу оставили.

Позивају се дакле сви они који прво наслед-ства на горе ечену кућу имају, да то своје право за 45 дана од дана трећег уврштења објаве ове у овом листу рачунајући — суду своим писмено при-јаве тим извештије, што ће се у противном слу-чају и по истечању тогз рика по смислу § 580 п. и. поступити и по тме речена неспиртна на досад суду овом повнатог наследника горешменованих по-којника у гринтовници преписати дати.

Суд сг. кр. вароши Новог Сада 5. дек. 1870.

Ипре Бала с. р. Јован Радовановић с. р.
бележник. 3—3 варошки судец.

!!! НАЈНОВИЈЕ !!!

За зину! За Божић! За балове!

најновије рукавице од 90 и. до 3 ч. пар. Наручити се шилу; паковање се неплаћа, што се поднада из-мењује се само код

АУГУСТА ЦИГЛЕРА

рукавичара.
2—3. Лебарска улица у Новом Саду.

Живела конкуренција!

Пре неки дан појавила се у месту једна обзнава, која препоручује поштованој публици 12. ком. фотографских слика по 3 фор., којим поводом узима се слободу славније публици до знања доставити, да њу ја од данас 12 ком. и тих слика по цену од 2 фор. горе израђивати, и то с тим уверењем, да ће и од сада моје слике што се тиче израва и чистоће и у сваком обзиру дешето као и досад све друге надмашити.

С поштовањем

ИГЊА ФУНК,

фотограф.
У Новом Саду 19. (31.) дек 1870. главна улица у Колониј кући

ПЕТРОЛЕЈСКА ФАБРИКА У ЗЕМУНУ.

ОБЈАВА.

Подписани одбори за оснивање гореспоменуте фа-брике имају част, господи уписницима дионица сле-деће на знање ставити:

До сада постигнути пољени успех код уписи-вања на Дионице друштва довољан је нам доказ, да се услед тога остварење овог подухвта за известно сматрати може. Лепа теј успех постигли смо понај-више кроз то, што нама браћа Панчевици при упи-сивању ревностно с' суделовали и даље суделова-ње обављају. Незгодно време пречиало је како нас, да се уни знање и по другима суседнима вароши-ва предузме. Из тог узрока подласни одбори сма-трају за своју дужност, да рок уписивања до кон-ца јануара и. г. продуже, а други одбор упуте, на-ко би овај главну скупштину на оно време заказано, како би услед побољшаног сабраштва уписивани и из суседних вароша на скупштину учествовати могли.

На Дионице улаћени новци предати су овдаш-њој штедионици на камате, исто тако ће се и са овим новцем поступати, који се буде у будуће у-платио.

У Земуну 15. дек. 1870. год.

Сва три одбора

за оснивање петролејске фабрике у Земуну.

НА ЗНАЊЕ!

Јављам поштованој суботичкој публици да сам се у Суботици као практичан лекар настанио и да од 9—10 сати пре п. ординирам.

У Суботици 8. (20) децембра 1870.

1—3 Др. ПЛАТА ДОБРОЈЕВИЋ.

ОБЈАВА.

Доласим славним читаоцима и осталој публици обзнати, да издајем од 1. маја 1871 год. п. р. моју кућу у Новом Саду под бр. 855—856 на пијади, под-закуп за годину ли више; састојеће се из два ду-ваца кои је сад уједно, у горњем спрату са 4 собе кућа, спаја, тавац, комора и велики подрум, где је досад гос. браћа Барако кнову радњу кроз више година држали, ближа извешта могу се код истог притјажатеља жившег у стари Вановци нарадинос-куковине кроз писма знати.

Паул П. Вуић притјажатељ.